

PRZEGLĄD HISTORYCZNO-WOJSKOWY

Rocznik XVII (LVIII)

Nr 2–3 (256–257)

WOJSKOWE BIURO HISTORYCZNE
im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego

2016
Warszawa

PRZEGLĄD
HISTORYCZNO-WOJSKOWY

Rada Naukowa PHW

dr hab. prof. WSKSiM w Toruniu Sławomir Cenckiewicz (przewodniczący RN PHW)
prof. Marek Chodakiewicz (USA)
dr hab. prof. UW. Piotr Cichoracki
dr hab. prof. Uczelni Łazarskiego Marek Gałęzowski
dr hab. Tomasz Głowiński
dr hab. prof. UW. Grzegorz Hryciuk
ppłk dr Lech Kowalski
dr hab. prof. UMCS Robert Litwiński
prof. Jerzy Maroń
prof. Mirosław Nagielski
dr hab. prof. IH PAN Przemysław Olstowski
prof. Iwan Patrylak (Ukraina)
prof. Waldemar Rezmer
prof. Matthew Schwonek (USA)
prof. Wojciech Skóra
dr hab. prof. UWM Tomasz Strzeżek
dr hab. Mirosław Szumiło
płk dr hab. prof. ASzW Juliusz S. Tym
prof. Jonas Vaicenonis (Litwa)
prof. Mariusz Wołos

Kolegium redakcyjne

dr Daniel Koreś – redaktor naczelny
e-mail: d.kores@ron.mil.pl
dr Jerzy Kirszak – zastępca red. naczelnego
e-mail: j.kirszak@ron.mil.pl
mgr Krzysztof Widziński – sekretarz redakcji
e-mail: k.widzinski@ron.mil.pl
dr Konrad Paduszek – członek redakcji
e-mail: k.paduszek@ron.mil.pl
dr Jacek Jędrysiak – członek redakcji
e-mail: j.jedrysiak@ron.mil.pl
dr Paweł Skubisz – członek redakcji
e-mail: p.skubisz@ron.mil.pl
dr Arkadiusz Tuliński – członek redakcji i redaktor językowy
e-mail: a.tulinski@ron.mil.pl

PRZEGLĄD HISTORYCZNO-WOJSKOWY

Rocznik XVII (LVIII)
Nr 2–3 (256–257)

WOJSKOWE BIURO HISTORYCZNE
im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego

2016
Warszawa

©Wojskowe Biuro Historyczne 2016.
Wszelkie prawa zastrzeżone.

Recenzenci naukowci tomu:

dr hab. prof. UW. Piotr Cichoracki, dr hab. Tomasz Głowiński,
dr hab. prof. UW. Grzegorz Hryciuk, dr hab. prof. UMCS Robert Litwiński,
prof. Jerzy Maroń, prof. Mirosław Nagielski,
dr hab. prof. IH PAN Przemysław Olstowski, prof. Waldemar Rezmer,
prof. Wojciech Skóra, dr hab. prof. UWM Tomasz Strzeżek,
płk dr hab. prof. ASzW Juliusz S. Tym, prof. Mariusz Wołos

Zdjęcie płk. dypl. Ignacego Matuszewskiego pochodzi ze zbiorów Instytutu Józefa
Piłsudskiego w Ameryce (Nowy Jork).

ISSN 1640-6281

Redakcja „Przeglądu Historyczno-Wojskowego” informuje,
że wszelkie wnioski, opinie i refleksje sformułowane
w opublikowanych tekstach są wyrazem poglądów ich autorów.

Redakcja techniczna i skład:
System-Graf Drukarnia
www.systemgraf.pl

Druk:
System-Graf Drukarnia

Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma „Przegląd Historyczno-Wojskowy”
jest wersja papierowa.

Adres redakcji
ul. Pontonierów 2A
00-910 Warszawa 72
fax 261-813-144
e- mail: wbh.phw@ron.mil.pl

Dedukujemy ten numer pamięci płk. dypl. Ignacego Matuszewskiego (1891–1946) oficera I Korpusu Polskiego i Polskiej Organizacji Wojskowej, szefa wywiadu II Rzeczypospolitej, dyplomaty i ministra skarbu, wybitnego publicysty i współorganizatora polskiego wychodźstwa w USA, niezłomnego patrioty, którego doczesne szczątki spoczęły na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w dniu 10 grudnia 2016 roku

Spis treści

Przedmowa dyrektora Wojskowego Biura Historycznego	11
Od redaktora naczelnego	13
ARTYKUŁY I STUDIA	
Zbigniew Hundert, Repartycja jednostek wojska koronnego według komisji lwowskiej w 1679 roku	17
Jarosław Szymański, Zachowania honorowe podczas działań wojennych na Śląsku w latach 1806–1807 i 1813 na wybranych przykładach	35
Jacek Jędrzyak, Poglądy Hermanna von Boyen na problem systemu obronnego zachodniej granicy Królestwa Prus	51
Stanisław Piekarski, Oficerski Yacht Klub Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie w dwudziestoleciu międzywojennym	85
Jerzy Grzybowski, Prawosławne duszpasterstwo wojskowe w Okręgu Korpusu nr I w latach 1922–1939. Wybrane zagadnienia	119
Szymon Kucharski, Ostatni fort zachodu ku wschodnim rubieżom – Wilno jako obóz i obszar warowny w latach 1922–1939	145
Wojciech Mazur, II Rzeczpospolita w planach koalicyjnych działań lotniczych przeciw Niemcom (1921–1939)	201
Przemysław Olstowski, Wokół genezy i formy cywilnej obrony Bydgoszczy we wrześniu 1939 r. Przyczynek do wydarzeń bydgoskich 3–4 IX 1939 i polskich działań nieregularnych w kampanii polskiej	223
Grzegorz Śliżewski, Początki I Polskiego Skrzydła Myśliwskiego. Powstanie i działalność jednostki w kwietniu 1941 r.	295
MISCELLANEA BIOGRAFICZNE	
Grzegorz Sojda, Porucznika pil. Zdzisława Radomskiego dzieje niezwykle...	373
MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE I RELACJE	
Ignacy Matuszewski, O Ludowym Wojsku Polskim (wybrał i do druku podał Sławomir Cenckiewicz)	393
Paweł Wrona, Związek Strzelecki wobec nadchodzącej wojny – trzy dokumenty	407
Konrad Paduszek, Polska a Związek Sowiecki i Niemcy w czerwcu 1940 r. „Memoriały rosyjskie” płk. Aleksandra Kędziora oraz płk. Ignacego Matuszewskiego i ppłk. Jana Kowalewskiego dla Naczelnego Wodza	429
Włodzimierz Duchnowski, 2. Pułk Rozpoznania Radioelektronicznego w latach 1974–1991 we wspomnieniach zastępcy dowódcy pułku ds. operacyjnych. Cz.1 Organizacja i charakterystyka działalności pułku	449
RECENZJE, OMÓWIENIA I POLEMIKI	
Tadeusz Łuniewski, W hołdzie żołnierzom Grupy Operacyjnej „Wyszków”	471
<u>Piotr Stawek</u> i Henryk Bułhak, O Piłsudskim, Dmowskim i zamachu majowym. Dyplomacja sowiecka wobec Polski w okresie kryzysu politycznego 1925–1926	476
Andrzej Pepłoński, Polski wywiad wojskowy w 1939 roku. Struktura organizacyjna, składy osobowe, personel, budżet, mob.	480
Łukasz Ulatowski, Andrzejowi Pepłońskiemu w odpowiedzi, czyli o „zleceniu na Ulatowskiego”	485
Stanisław M. Jankowski, O właścicielach katyńskiej tajemnicy	499
Grzegorz Goryński, Jerzemu Prochwiczowi w odpowiedzi na jego mało przekonujące argumenty	502
NOTY O AUTORACH	519

CONTENTS

Foreword from the director of the Military Historical Office	11
Preface from the editor in chief	13
ARTICLES	
Zbigniew Hundert, Force distribution of crown army units according to the Lwów committee of 1679	17
Jarosław Szymański, Selected examples of honorable behavior during wartime activities in Silesia in 1806–1807 and 1813	35
Jacek Jędrzyak, Hermann von Boyen's views upon the issue of the defense system of the Kingdom of Prussia's western border	51
Stanisław Piekarski, Officer Yacht Club of the Second Polish Republic in Warsaw during the interwar period	85
Jerzy Grzybowski, Orthodox military ministry in 1st Corps District in 1922–1939. Selected issues	119
Szymon Kucharski, The last western fort on the eastern frontier – Wilno as a fortified camp and area in 1922–1939	145
Wojciech Mazur, The Second Polish Republic in the Allied plans of aerial defense against Germany (1921–1939)	201
Przemysław Olstowski, On the origin and shape of the civil self-defence in Bydgoszcz in September 1939. Contribution to the Bydgoszcz events of 3–4 September 1939 and Polish irregular operations in the polish campaign	223
Grzegorz Śliżewski, The beginnigs of the 1st Polish Fighter Wing. Origins and activity of the unit in April 1941	295
BIOGRAPHIES	
Grzegorz Sojda, The unsual fates of Air Force Lieutenant Zdzisław Radomski	373
SOURCE MATERIALS AND ACCOUNTS	
Ignacy Matuszewski, On Polish People's Army (selection by Sławomir Cenckiewicz)	393
Paweł Wrona, Riflemen's Association (Związek Strzelecki) on the coming war – three documents	407
Konrad Paduszek, Poland vs. Soviet Union and Germany in June 1940. „Russian memorials” to the Commander in Chief by Colonel Aleksander Kędzior, Colonel Ignacy Matuszewski and Lieutenant Colonel Jan Kowalewski	429
Włodzimierz Duchnowski, 2nd Radio-electronic Reconnaissance Regiment in 1974–1991 in the memories of the deputy commander for operations. Part I. Organization and characteristics of the regiment's activity	449
REVIEWS, NOTES AND DISCUSSIONS	
Tadeusz Łuniewski, Tribute to the soldiers of the Operational Group „Wyszków”	471
<u>Piotr Stawicki</u> , Henryk Bułhak, On Piłsudski, Dmowski and the May Coup. Soviet diplomacy towards Poland during the 1925–1926 political crisis	476
Andrzej Pełkoński, Polish military intelligence in 1939. Organizational structure, personnel, budget, mobilization	480
Łukasz Ulatowski, To Andrzej Pełkoński in response – on the „contract on Ulatowski”	485
Stanisław M. Jankowski, On the keepers of the Katyń secret	499
Grzegorz Goryński, To Jerzy Prochowicz in response to his rather unconvincing arguments	502
NOTES ABOUT THE AUTHORS	519

Оглавление

Предисловие от директора Военно-Исторического Бюро	11
От главного редактора	13
СТАТЬИ	
Збигнев Хундерт, Распределение частей королевского войска согласно львовской комиссии в 1679 году	17
Ярослав Шиманьский, Самоотверженность и багородство во время военных действий в Силезии в 1806–1807 и в 1813 годах на избранных примерах.	35
Яцек Ендрысяк, Взгляды Германа фон Бойена на проблему системы обороны западной границы Королевства Пруссия	51
Станислав Пекарский, Республиканский офицерский яхт-клуб в Варшаве в межвоенном двадцатилетии	85
Ежи Гжибовский, Православное военное духовенство в округе 1-го Корпуса в 1922–1939 годах	119
Шимон Кухарский, Последняя крепость Запада на восточной границе – Вильнюс в качестве лагеря и укрепленного района в 1922–1939 годах	145
Войчех Мазур, 2-я Речь Посполитая в планах воздушных операций коалиции против Германии (1921–1939)	201
Пшемислав Олстовский, О возникновении и формах гражданской обороны Быдгоща в сентябре 1939 г. О роли в быдгоцских событиях 3–4 сентября 1939 г. польских нерегулярных воинских формирований во время польской кампании	223
Гжегош Шлижевский, Истоки I-го Польского истребительного крыла. Его создание и деятельность в апреле 1941 г.	295
БИОГРАФИИ	
Гжегош Сойда, Необыкновенная история поручика лётчика Здислава Радомского...	373
МАТЕРИАЛЫ И ЗАМЕТКИ	
Игнаций Матушевский, О Народном Войске Польском (выбор Славомир Ценцкевич)	393
Павел Врона, Стрелецкий союз против надвигающейся войны – три документа	407
Конрад Падушек, Польша, Советский Союз и Германия в июне 1940 г. „Русские мемуары” полковника Игнатия Матушевского и подполковника Яна Ковалевского для главнокомандующего	429
Владимир Духновский, 2. Полк радиоэлектронной разведки в 1974–1991 годах в воспоминаниях заместителя командира полка по оперативной работе. Ч.1 Организация и характеристика деятельности полка	449
РЕЦЕНЗИИ, ОПИСАНИЕ, ДИСКУССИИ	
Тадеуш Луневский, В память о солдатах оперативной группы “Вышков”	471
<u>Пётр Ставецкий</u> , Генрих Булгак, О Пилсудском, Дмовском и майском перевороте. Советская дипломатия против Польши в период политического кризиса 1925–1926	476
Анджей Пеплонский, Польское военное расследование 1939 года. Структура организации, специальные команды, персонал, бюджет	480
Лукаш Улатовский, Анджее Пеплонскому в ответ, или о „заказе на Улатовского”	485
Станислав М. Янковский, О хранителях катынской тайны	499
Гжегош Горынский, Ежи Прохвичу в ответ на его мало убедительные аргументы	502
ЗАМЕТКИ ОБ АВТОРАХ	519

Przedmowa dyrektora Wojskowego Biura Historycznego

„Po stokroć haniebniej przestąpi prawo Boże ten z Polaków, kto kłamać będzie sobie, czy innym, że Państwem Polskiem jest sowiecki zabór, że wojskiem polskim są niewolnicy Żymierskiego, że rządem polskim jest Osóbka i Mikołajczyk, że opinią polską są wymuszone słowa spętanych groźbą i przymusem nieszczęśliwych polityków polskich w kraju. Ci Polacy, co tak kłamać będą – ci własną małość i podłość przerzucać będą nikczemnie na naród polski”

Ignacy Matuszewski, *Samotni. II. Kraj*, „Nowy Świat”, 9 VII 1945 r.

Powyższe słowa płk. Ignacego Matuszewskiego skreślone w lipcu 1945 r., w czasie kolejnej zdrady Aliantów uznających sowiecką agenturę Bieruta, Osóbki-Morawskiego i Żymierskiego za legalny rząd polski, są dla nas niczym testament do realizacji. Takie mamy bowiem poglądy historyczne! I z takimi właśnie poglądami dokonujemy zmian w całej wojskowej sieci archiwalnej oraz w redakcji „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”.

Chcemy kontynuować dobre tradycje naszych poprzedników, ale zarazem chcemy zerwać z apologią tradycji zdrady narodowej, z apologią ludowego Wojska Polskiego przedstawianego nierzadko jako część tradycji polskiego oręża. Wyjaśnienie tej kwestii na tych łamach wydaje się dla nas kluczowe.

Nasze stanowisko i pogląd na LWP najlepiej precyzują publikowane w tym numerze „Przeglądu Historyczno-Wojskowego” teksty publicystyczne Ignacego Matuszewskiego z roku 1943 i 1945. Nie uważamy *a priori* wszystkich służących w LWP za zdrajców. Zwłaszcza w okresie tworzenia armii Berlinga w 1943 r. i podczas wojennego szlaku bojowego 1. i 2. Armii WP znalazło się w tej formacji wojskowej wielu żołnierzy chcących wyrwać się z „niehumanitarnej ziemi” lub wcielonych do niej siłą. Ich szanujemy szczególnie i cytując Matuszewskiego powiemy za nim, że „niewolnikami byli tylko – zdrajcami nigdy”! „Ci niewolnicy rwali się ku wolności. Pragnęli odejść stamtąd, zerwać z moskiewskim przymusem. Pragnęli odejść, aby z nim walczyć” – pisał w nowojorskim „Nowym Świecie”. Jednak zdając sobie sprawę z tego jaka była geneza, formacja ideowa, podległość, tradycje i doktryna wojenna armii Berlinga, Żymierskiego, Rokossowskiego, Spychalskiego i Jaruzelskiego, nie możemy jej uznać za polskie wojsko.

Pisać chcemy o wszystkim! Idee które wyznajemy nie oznaczają jakiegokolwiek cenzury. Zapraszamy zatem do dyskusji i polemik. Pragniemy być pismem otwartym na różne poglądy, ale zarazem poważnym o wyraźnym

profilu naukowym. Zapraszamy do współpracy nie tylko badaczy wojskowości, zaś naszą ofertę kierujemy zwłaszcza do historyków młodszych pokoleń.

Nasz „pierwszy numer” starego/nowego „Przeglądu Historyczno-Wojskowego” dedykujemy płk. dypl. Ignacemu Matuszewskiemu – w 70. rocznicę jego zgonu i w roku jego pośmiertnego powrotu do Ojczyzny razem ze swoim przyjacielem, legionistą I Brygady Legionów – mjr. dypl. Henrykiem Floyar-Rajchmanem. Cześć ich pamięci!

dr hab. Sławomir Cenckiewicz
dyrektor Wojskowego Biura Historycznego im. gen. broni K. Sosnkowskiego
przewodniczący Rady Naukowej „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”

Od redaktora naczelnego

Szanowni Państwo,

W czerwcu tego roku spotkał mnie wielki zaszczyt – dyrektor Wojskowego Biura Historycznego im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego, dr hab. Sławomir Cenckiewicz, powierzył mi stanowisko redaktora naczelnego „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”, czasopisma naukowego z ogromnymi tradycjami sięgającymi 1929 roku. Kontynuowanie dzieła zainicjowanego przez gen. bryg. Juliana Stachewicza jest wielką odpowiedzialnością – mamy tego pełną świadomość! Wraz zespołem redakcyjnym oraz przy wsparciu członków Rady Naukowej, będziemy starali się podołać obowiązkom i sprostać licznym wyzwaniom! Niestety, w końcu 2015 r., przez zaniedbanie poprzedniej redakcji „Przegląd Historyczno-Wojskowy” utracił wówczas posiadane 6 punktów i miejsce na liście czasopism punktowanych. Zobligowało nas to w pierwszej kolejności do starań w kwestii kluczowej dla każdego periodyku naukowego: przywrócenia utraconych punktów i ponownego wpisania na listę B czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Działania w tym kierunku zostały już podjęte, lecz na ich efekt, niestety, trzeba będzie poczekać do przyszłego roku. Zapewniam jednak, że dołożymy wszelkich starań, by w 2017 r. za opublikowanie tekstu w naszym czasopiśmie ponownie były przyznawane punkty w liczbie nie mniejszej niż w latach ubiegłych. Prawdziwym wyzwaniem będzie jednak zbudowanie wokół „Przeglądu Historyczno-Wojskowego” oraz Wojskowego Biura Historycznego jednego z wiodących ośrodków badań nad historią wojskowości, z naciskiem na historię wojskowości polskiej w obszarach posiadających najwięcej białych plam; za takie pole badawcze należy uznać np. okres po 1945 roku związany z, jak najszerzej pojętymi, dziejami ludowego Wojska Polskiego. Wierzę, że historycy starszego i młodszego pokolenia – czy to związani zawodowo ze środowiskiem akademickim, Instytutem Pamięci Narodowej lub innymi placówkami badawczymi, czy też amatorzy, którzy często na własną ręką prowadzą kwerendy, choćby w Centralnym Archiwum Wojskowym – będą chcieli publikować efekty swoich badań na łamach naszego czasopisma. Redakcja ze swojej strony zapewnia, że zrobi wszystko, ażeby prestiż periodyku osiągnął poziom odpowiadający jego bogatej tradycji. Obecnie widoczną emanacją prestiżu czasopisma jest m.in. zadbanie o obecność tekstów opublikowanych na jego łamach w najważniejszych bazach cytowań (np. POL-index prowadzonej w ramach Polskiej Bibliografii Naukowej) – teksty zamieszczone w „Przeglądzie Historyczno-Wojskowym” będą dostępne w POL-index oraz w Bazhum, największych indeksach cytowań polskiej humanistyki.

Obecnie oddajemy w Państwa ręce numer łączony 2–3 (2016) „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”, w nowej szacie graficznej, z zupełnie zmienionym *layoutem*. Z czasopisma zniknęły pewne działy, a pojawił się nowy: „Miscellanea biograficzne”, gdzie będziemy zamieszczać różne formy (artykuły, szkice, biogramy) z zakresu biografistyki wojskowej. Wyjaśnienia wymaga jedna kwestia: numer ten składany był w specyficznej sytuacji i dlatego – wyjątkowo – publikujemy w nim bardzo obszerne artykuły, co raczej nie jest normalną praktyką dla periodyków naukowych; od 2017 roku będziemy przyjmować do druku teksty o maksymalnej objętości dwóch arkuszy wydawniczych.

Życząc ciekawej lektury proszę wszystkich chętnych do publikowania na łamach „Przeglądu Historyczno-Wojskowego” o wysyłanie tekstów na adres: wbh.phw@ron.mil.pl. Zachęcam także do odwiedzania strony internetowej Wojskowego Biura Historycznego (www.wbh.wp.mil.pl), gdzie w odpowiedniej zakładce pojawiać się będą komunikaty redakcji „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”; już w najbliższym czasie pojawi się tam szczegółowa instrukcja wydawnicza dla autorów.

Z wyrazami szacunku
dr Daniel Koreś
redaktor naczelny „Przeglądu Historyczno-Wojskowego”

